

Žene u pravosuđu

Žene u pravosudnim institucijama zauzimaju značajno i važno mjesto, ali ipak rodne predrasude i stereotipi su još uvijek prisutni u cijelom bh. društvu.

Generalna skupština Ujedinjenih nacija je 28. aprila 2021. godine usvojila Rezoluciju 75/274 kojom je proglasila 10. mart Međunarodnim danom sutkinja, u cilju promocija pune i ravnopravne zastupljenosti žena u pravosuđu.

Prisutnost sutkinja u prostorima iz kojih su historijski bile isključene je veliki korak u smjeru da se pravosuđe percipira kao transparentnije i inkluzivnije. Žene sudije povećavaju kredibilitet sudova i daju snažnu poruku da su otvoreni i dostupni svima koji traže pravdu.

Nije rijetkost da su žene na čelu pravosudnih institucija, pa i onih najviših, između ostalog Vrhovnog suda Federacije BiH i Vrhovnog suda Republike Srpske, kao i pojedinih općinskih i kantonalnih sudova. Značaj toga jeste podizanje svijesti o pitanjima rodne ravnopravnosti i eliminisanju stereotipa.

Prema podacima Agencije za statistiku BiH iz 2018. godine zastupljenost žena u sudovima BiH je oko 64%, a u tužilaštvima BiH 51%. Ovi podaci potvrđuju visoku stopu zastupljenosti žena u ovim institucijama, a takva situacija je i u Općinskom sud u Bugojnu, pa od trenutno ukupno 12 sudija, 6 je žena uključujući i predsjednicu suda.

Kao jedan od načina obilježavanja Međunarodnog dana žena i Međunarodnog dana sutkinja, obavili smo razgovor sa sutkinjom našeg suda Sonsirej Radivojević, koja je imenovana za sutkinju krivičnog-prekršajnog odjeljenja Općinskog suda u Bugojnu 2017. godine, te je i sutkinja za maloljetnike od 2019. godine. Između ostalog, aktivno radi na promociji ženskih prava i jačanju položaja žena.

1. Da li ste se kroz Vaš rad susreli sa nekim rodnim predrasudama ili nekim poteškoćama, u odnosu na muškarce sudije?

Imam sreću, da živim i radim u okruženju koje ako ne potpuno, onda barem formalno, garantuje svaki oblik društvene ravnopravnosti, pa tako i one spolne. To podrazumijeva ne samo jednake uvjete rada, jednaku plaću za istu vrstu posla, već upravo jednaka prava u onom univerzalnom smislu da se u potpunosti zanemaruje spolni prefiks, kako bi se u punoj mjeri praktikovala ne "ženska" prava, nego ljudska. Nekako se to u pravosuđu podrazumijeva, jer smo mi stubovi prakticiranja istinske savremene evropske demokratije. Međutim, u radu sa ljudima, u zemlji koja je još uvijek konceptom patrijahalno tradicionalna, naravno da sam bila u situacijama, kada su se predrasude oko činjenice da im "sudi ženska osoba", provlačile kroz neke rečenice u toku suđenja. Svakako u malom procentu slučajeva, ali zasigurno postojeće. Smatram da je to sastavni dio posla i da će trebati vremena kako bi se to u potpunosti iskorijenilo. Iako sudija, koji upravlja postupkom ima mehanizme da se zaštiti od nepoštovanja, mislim da je i pored tih mehanizama koji bi trebali biti praktikovani u svakom tom slučaju, ipak važnije istaći i podcertati da znanje, moralnost i integritet nemaju nikakve veze sa spolom. Kada se to primijeni u praksi, takve rodne predrasude

nestanu u svom začetku i ne samo formalno. Stoga svako treba pojedinačno da bude primjer i da ukazuje da su razlike u stvari samo i jedino rezultat predrasuda.

2. Da li su po Vašem mišljenju žene dovoljno zastupljene u pravosuđu?

Kako je nekada govorila sutkinja Ruth Bader Ginsburg, kada su je pitali kada će biti dovoljno žena u Vrhovnom sudu SAD, ona je rekla "Kada ih bude devet!", a to je ukupan broj sudija u Vrhovnom sudu SAD. Ona se onda referirala na tu svoju opasku i rekla da su je ljudi gledali šokirano, a onda je pojasnila "Bilo je devet muškaraca, i nikome to nije bilo čudno!". Ova njena inteligentna i poznata sentenca, sažima svu borbu koju su nekada žene prolazile da bismo mi bile sada gdje jesmo. I mada je očigledna prevaga žena u prvostepenim sudovima, ti omjeri opadaju kada govorimo o višim sudovima. Protivnici će reći da je danas od ukupno šest zvaničnih sudija Ustavnog suda BiH, čak četiri sutkinje, međutim, ako pogledate dalje i vidite da je od ukupnog broja svih sudija Ustavnog suda BiH ikada, njih dvadeset i pet, samo njih pet bilo žena, odmah možemo da zaključimo, koliko je situacija alarmantna. I nismo samo mi problem. Očigledno je situacija slična i u drugim državama svijeta, u regionu pa i u kolijevci današnje demokratije, čim se Ruth toliko pobunila, ali žene su te koje trebaju da ruše stereotipe i evo tačno, kako je rekla, žene imaju pravo da budu na svim mjestima na kojim se donose odluke.

3. Koji su, po Vašem mišljenju, neki od načina za poboljšanje položaja žena, kako u društvu općenito, tako i u pravosuđu?

Općenito u životu smatram i duboko vjerujem da treba slušati i učiti od drugih, pametnijih. Ništa nije nepoznato, pa tako i savršen položaj žena u društvu ili u radnom okruženju, evo u pravosuđu. Trebamo se osvrnuti oko sebe i vidjeti kako to rade zemlje sa najvišim životnim standardima, sa najzadovoljnijim i najsrećnijim ljudima, bez obzira ko su oni, muškarci ili žene. I da naravno, čitati i učiti svakoga dana, koliko god možemo ulagati u sebe i okružiti se pametnim i vrijednim ljudima. To su u suštini najvažnije stvari u bilo čijem životu, a učenje ne podrazumijeva samo ići u visoke škole. Inače smatram i mislim da je edukacija ključ svega. Mislim da smo mi tek zagreballi po površini u društvu općenito. Loši smo na PISA testiranjima, loše su nam rangirani fakulteti, programi u školama su motivirani nečim drugim umjesto onim što je zaista važno, ali mi imamo toliko potencijala da je prosto tužno gledati kako neki žele da nas vrata unazad, umjesto da nam daju vjetar u leđa. Gubimo vrijeme i energiju na suštinski nebitne stvari. Topla voda je već izmišljena.

4. Da li su se žene, kroz Vaš rad, češće pojavljivale kao učinitelji ili žrtve krivičnih djela? O kojim krivičnim djelima se najčešće radi?

Po onome što ja znam iz svojih predmeta, žene se generalno pojavljuju najčešće kao žrtve, a ukoliko se i pojave kao učinilac krivičnih djela npr. u krivičnim djelima protiv imovine u pozadini je skoro uvijek njen partner s kojim je saučesnik. U najvećem broju predmeta Nasilja u porodici i Ugrožavanja sigurnosti, žrtve su žene, a o tome kolike su srazmjere toga i u našoj zemlji smo upoznati i putem medija i zbog čega su pokrenute brojne kampanje "stop nasilju nad ženama i

femicidu”. Međutim problem je što žrtve dobiju medijski prostor dok traje aktivizam i onda se sve opet vrati na staro, jer sistem nije riješio neke osnovne probleme. Ako se vratimo na osvještavanje sa početka, prepoznavanjem tog suštinskog problema od strane ne samo državnih organa, već svih pojedinaca, a to je rodno poštovanje, uvažavanje i jednakost koje neminovno raste sa rastom životnog standarda i razvijanjem ženske neovisnosti, sasvim je jasno da će se taj broj krivičnih djela smanjivati, a muškarci koji su počinitelji teže kažnjavati, pa će se i teže odlučivati na djelovanje suprotno zakonu. I opet ću se vratiti na Ruth i njenu čuvenu : “ Ne tražim ništa za svoj spol, osim da naša braća skinu nogu s našeg vrata.”.Isto tako, kako je feministička aktivistica Tamara Zablocka nedavno isticala, podsjetit ću na UNDOC –ove statistike iz izvještaja 2019. godine, a to je da su u 2017. godini partneri, bivši partneri ili drugi članovi porodice ubili 50.000 žena, i mada su muškarci globalno u 81 posto slučajeva žrtve krivičnih djela ubistava, a žene u samo 19 posto, u slučajevima intimnopartnerskog ubistva, žene su žrtve u 82 % slučajeva. Brojke su nepromijenjene od 2012. godine i lako je donijeti neke zaključke. Stoga ukorijenjenost tradicionalnog odgoja, mizoginije, mačizma i nejednakosti pozicija rezultat su tih stravičnih statistika. Moramo biti dio promjene, barem ja to za sebe želim.

Praznik 8. Mart slavim kao dan, kada su naše pretkinje izvojevale važne pobjede nad spregama koje su ih ograničavale i to je dan kada se toga mi žene, ali i naši dragi muškarci trebaju sjećati i učiti se, da cijene ono što nam nekada dođe kao nešto što se podrazumijeva. Ne smijemo zaboraviti da i danas dok mi o ovome razgovaramo, milioni žena žive ispod osnovnog nivoa dostojanstva, uskraćene za najosnovnija prava i da, borba još uvijek traje. Stoga je na mjestu poznata krilatica da se ne radi o tome, da žene oduzmu muškarcima moć, već da unište sam pojam moći. Jednakost nije samo žensko, već osnovno ljudsko pravo. Zašto se kada to tražimo za sebe uvijek istakne prefiks spola. Nema potrebe.